

En svår balansgång – Statens fastighetsverk och skogarna

Statens fastighetsverk förvaltar cirka en miljon hektar skog i Norrbotten, Västerbotten och Jämtland. Skogen ska brukas så att påverkan på rennäringens bete blir så liten som möjligt, så att biologisk mångfald på landskapsnivå bevaras samt att de ekonomiska resurserna i Norrlands inland utnyttjas och i största möjliga utsträckning kommer regionen till godo.

GUNILLA TÖRNQUIST HEDSTRÖM Frilansjournalist

STATENS fastighetsverk förvaltar cirka en miljon hektar skog eller cirka fem procent av Sveriges produktiva skogsareal. Statens fastighetsverk är därmed Sveriges fjärde största skogsägare. Sveaskog, som är ett statligt bolag och också förvaltar skogar åt staten, är största skogsägaren med cirka 3 500 000 hektar skog.

De skogsområden som Fastighetsverket förvaltar räknas som en riksangelägenhet och sorterade tidigare under Domänverket och Vattenfall. När dessa statliga verk bolagiserades på 1990-talet fördes skogsområdena

väster om odlingsgränsen i Norrbottens och Västerbottens län och renbetesfjällen i Jämtlands län till Fastighetsverket.

Carita Bäcklund är sedan 1994 ansvarig för förvaltningen av Fastighetsverkets skogar, och på kontoret i Östersund arbetar nio personer. För Fastighetsverket som skogsförvaltare i norra Sverige handlar det om en balansgång mellan naturvårdsintressen, rennäringens intressen och det lokala försörjningsansvaret.

Fastighetsverkets skogar är fsc-certifierade och verket är därmed

den enda markägaren med större innehav av fjällnära skog som är certifierad.

Hälften av Fastighetsverkets skogar är reserverat och en stor del av skogen har avsatts av särskilda hänsyn.

Det som återstår att bedriva skogsbruk på är bara en fjärdedel av den totala produktiva arealen som Fastighetsverket förvaltar.

SAMRÅD MED SAMEBYARNA

Rennäringen har sedan urminnes tider en stark bruksrätt väster om odlingsgränsen och inom renbetesfjäl-

len. Att de marker som används för rennärningen lyftes undan vid bolagiseringen av Domänverket berodde just på att det var viktigt att staten även i framtiden skulle vara markägare.

Rennärningen, som är reglerad i Skogsvårdslagen och Rennäringslagen, kräver samråd om och när det ska avverkas inom ett samebyområde. Samråd med samebyarna förekommer inför varje slutavverkning och vägbyggnad. Och Carita understryker att samrådsklimatet är mycket bättre nu än det var tidigare.

– Är det så att rennärningen säger nej till ett förslag så tar vi hänsyn. Samebyarna har visserligen inte vetorätt men vi vet ju att vi påverkar deras näring och båda näringarna behövs. Vi avväger därför noga mellan de olika intressena.

Ett förslag som Fastighetsverket framfört är att en del av de intäkter som avverkningen kan ge går tillbaka till samebyn. För det är samernas renbete som påverkas när Fastighetsverket avverkar. Renarnas viktigaste föda vintertid är marklav och hänglav och det säger sig självt att försvinner träden så försvinner hänglaven. Däremot påverkas inte marklaven. Men någon form av ersättning till den enskilda samebyn för att kompensera betesbortfall som förorsakas av avverkning, vore enligt SFV:s uppfattning värd att pröva. Inget i skogen är ju statistiskt – det är en påverkan under en begränsad tid.

Säger rennärningen nej till avverkning så blir avigsidan att det blir väldigt lite virke till de lokala sågverken.

Jörgen Bohlin, förbundsjurist på Samernas riksförbund, menar att om man använder skonsamma metoder för avverkning och framförallt markberedning så tar man ännu mer hänsyn till rennärningen.

I övrigt håller han med om att samrådsklimatet blivit bättre – det är i dag få skogsavverkningar som slutar i en juridisk tvist. Överhuvudtaget har dagens skogsbruk generellt medfört att rennärningen har en fortsatt positiv utveckling, säger Jörgen Bohlin.

Skogsvårdsorganisationens rennäringsansvarige är Leif Jougda. Han menar att Fastighetsverkets skogsbruk bedrivs på ett bra och konsekvent sätt. Det är viktigt att veta att det är rätt marker som man avverkar på och han förordar renbruksplaner – en slags skogsbruksplan som utgår från rennärningen. Det är viktigt att veta vilka skogar som är hänglavs bärande och vilka av dessa som används av samebyarna. Frågan är inte så enkel som att man skulle kunna stödutfordra renar när man har fällt träden med hänglav eller markberett och på så viss påverkat förekomsten av marklav, säger Leif Jougda. Han betonar också att det behövs mer kunskap för att få ännu bättre handlingsalternativ för skogsbruket i de nordligaste delarna av Sverige.

EN FÖRUTSÄTTNING FÖR LOKAL SYSSLESÄTTNING

Fastighetsverkets 'vanliga' skogsbruk bedrivs som hos vilken annan skogsägare som helst, men genom de speciella krav som finns kan det ibland vara svårt att tillgodose vad marknaden vill ha. En del av avverkningen säljs som rotposter och man ser helst att det är små lokala handlare, till exempel lokala sågverk, som köper skogen. Det är i allmänhet små poster det handlar om – men vi får ändå inte ge avkall på att det är statens pengar det handlar om, säger Carita.

– Men vi har själva satt det sociala kravet på oss – att ta ansvar för att bidra till den lokala försörjningen.

Statens fastighetsverk ger ungefär 100 årsarbeten med sitt skogsbruk, det vill säga från avverkning fram till sågverk.

En av dem som köper virke från Fastighetsverket är Gunnar Lauri, sågverksägare i Tärendö, som driver Sveriges nordligaste sågverk.

Gunnar Lauri tog över Krekula och Lauri Säg AB från sin far 1987. Företaget har drygt 50 anställda och är helt beroende av den lokala tillförseln från de marker som förvaltas av Fastighetsverket. Gunnar Lauri köper ca 160 000 kubikmeter per år till sitt sågverk. Cirka 70 procent av de

Skogsarbetarkojor och flottningsrännor är också delar av vårt kulturarv. Statens fastighetsverk arbetar tillsammans med ideella föreningar och museer för att bevara anläggningar som visar hur de som byggde upp vår skogsnäring och vårt välstånd levde.

sågade och hyvlade trävarorna exporterades sedan ut i Europa.

– Fastighetsverket är bra att ha att göra med, tycker Gunnar Lauri. Dessvärre har vi sett att volymerna som avverkas här omkring minskar för varje år. Det beror väl på att det är svårt för dem att ta upp nya hyggen och att det finns andra intressenter (naturvårdshänsyn) som gör att det är svårt med avverkningen. Men förutsättningen för vår industri är den lokala tillförseln.

– Det är bra med Fastighetsverket och att de tar kampen för att få avverka mer väster om odlingsgränsen. Hade de här skogarna förvaltats av någon annan som hade skogar söderut – ja, då hade man antagligen inte ens brytt sig om att avverka här.

Men jag ser positivt på framtiden så länge Fastighetsverket fortsätter med sitt produktiva skogsbruk här, säger Gunnar Lauri, för det är förutsättningen för att vi och andra lokala sågverk ska finnas kvar.

SKOGSNÄRINGENS HISTORIA VIKTIG ATT BEVARA

Ett mera ideellt projekt som man driver från Fastighetsverkets sida är att hitta byggnader som har använts i

skogsbruket och bevara dem för att visa på den delen av Norrlands inlandshistoria. Det kan vara skogsarbetarkojor eller rännor som man byggde för att forsla timret ut till vattendragen för att sedan flottas ut.

– De här byggnationerna är grunden för vårt välstånd, betonar Carita. Såväl museer som ideella föreningar vårdar sådana här byggnader på ett mycket bra sätt – men Fastighetsverket vill också gärna dra sitt strå till stacken.

– Vi har till och med satt undan lite pengar i årets budget – för det här arbetet gör vi helt själva. Finns det föreningar eller företag som vill så kan de få hyra en koja och de får gärna hjälpa till att renovera om de gör det på rätt sätt. Läser man historia så är det mest om kungar, därför är det viktigt att visa på hur de som byggde upp vår skogsnäring levde och hade det.

Fastighetsverkets skogsbruk möjliggör även för många andra att vistas i skogen. Inom Fastighetsverkets område finns 260 mil egna vägar som hålls öppna under barmarkssäsongen. De möjliggör för upplevelseindustrin och turismen att ta sig ut i markerna. Skulle de här vägarna ha

byggts i dag så skulle det vara en fråga om en investering på minst 250 miljoner kronor.

Carita Bäcklund har inte tröttnat på skogen – men kanske på långa resor, och lämnar under våren jobbet på Fastighetsverket för att arbeta närmare familjen. Det är ett tufft jobb hon har gjort och hon önskar att hennes efterträdare på Fastighetsverket «ska fortsätta att göra som vi har gjort, det vill säga att hålla den viktiga balansgången mellan de olika intressenterna. Ingen har rättat in oss i ett led, vårt sätt att jobba har växt fram i samklang med naturintressen, rennäringen och den lokala bygden. Ingen annan skogsägare har nog så många motstridiga intressen på sin mark som vi har. Och vi har klarat det bra ...» **KV**

